

Робоча програма навчальної дисципліни «Клас ансамбля» для здобувачів вищої освіти галузі знань **02 «Культура і мистецтво»**, спеціальності **025 «Музичне мистецтво»**, освітньо-професійної програми «Звукорежисура»

Розробники:

Полянський Т.В. - доцент, заслужений діяч мистецтв України, викладач кафедри «Музичне мистецтво естради»

Кравченко В.А. – старший викладач

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Музичне мистецтво естради»

Протокол № 2 від 01 вересня 2023 р.

В.о. завідувач кафедри **Карпенко-Боднарук Ж.Л.**

1. Опис навчальної дисципліни для ступеня освіти «Бакалавр»

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 8	Рік підготовки: 2-й, 3-й	
Загальна кількість годин – 240		
Кількість модулів – 4	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2	III, IV, V, VI	III, IV, V, VI
	Аудиторні:	
	Практичні:	
	128	38
Вид підсумкового контролю: виконання практичного завдання, концертний виступ	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: диференційований залік 3, 5, 6 семестри, екзамен – 4 семестр	Самостійна робота:	
	112	202

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: викладання курсу «Клас ансамбля» має на меті ознайомити студентів з багатим вмістом знань з предмету, його основними напрямками і проблемами, котрі завжди мали і мають професійну спрямованість, сприяти формуванню і розвитку у студентів теоретичного мислення, здатності вирішення проблемних теоретичних питань практичним шляхом, володіти методологією пізнання та практичної діяльності.

Предмет навчальної дисципліни - основні складові ансамблевого виконавства, теоретичні знання, застосування їх на практиці.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Клас ансамбля» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей: (Загальні компетентності – ЗК; спеціальні компетентності - СК)

Компетенції	Шифр
Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.	ЗК 1
Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ЗК 2
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ЗК 3

Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	ЗК 4
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	ЗК 5
Навички міжособистісної взаємодії.	ЗК 6
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ЗК 8
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ЗК 9
Здатність працювати автономно.	ЗК 12
Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	ЗК 14
Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.	СК 3
Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.	СК 4
Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.	СК 5
Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.	СК 7
Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.	СК 10
Здатність оперувати професійною термінологією.	СК 11
Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.	СК 12
Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.	СК 13

Завдання дисципліни: засвоєння студентами теоретичних знань та навичок ансамблевого виконавства: історичних відомостей про становлення жанру ансамблевого виконавства в Україні і світі, складових роботи виконавця вокального ансамблю (розігрування, диригування, читання з аркушу та ін.), формування репертуару та планування концертної діяльності у відповідності до жанрових ознак колективу тощо; стимулювання до самовиховання і самоосвіти, творчості та самостійності, для подальшого розвитку професійної діяльності майбутніх виконавців ансамблю,

- навчити студентів самостійно працювати над інструментальними творами, застосовуючи знання про постановку музичного апарату та розвиток виконавських вмінь і навичок;
- розкрити основні складові та принцип роботи інструментального ансамблю;
- створити належну теоретичну основу для вільного володіння понятійним апаратом з навчання інструментального ансамблю;
- сформулювати вміння чути свою партію як окремо, так і вцілому при виконанні багатоголосного твору;

- підготувати високопрофесійного виконавця музичного колективу до творчої, педагогічної та концертно-виконавської діяльності.

Клас ансамбля для майбутніх фахівців галузі культури і мистецтва - це основа, на базі якої відбувається засвоєння дисциплін професійного напрямку та застосування їх на практиці.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Клас ансамбля» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 8 Сольфеджіо

ОК 14 Концертмейстерський клас та методика акомпанементу

ОК 22 Спеціальний клас за видами

4. Очікувані результати навчання

Відповідно до освітньої програми «Звукорежисура» вивчення навчальної дисципліни «Клас ансамбля» забезпечує досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.	ПРН 4
Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПРН 7
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.	ПРН 15
Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.	ПРН 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Клас ансамбля»

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.	ПРН 4
Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПРН 7
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.	ПРН 15
Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.	ПРН 17

4.1 Після опанування навчальної дисципліни «Клас ансамбля» студенти повинні:

знати:

- концептуальні знання набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень;
- теорію, основні принципи, методи і поняття навчання та професійної діяльності;
- предмет дисципліни, її структуру, категоріальний апарат;
- основні складові та характеристики інструментального ансамблю;
- сучасні тенденції розвитку ансамблевого виконавства;
- найбільш відомих авторів інструментальних творів;
- виступи відомих колективів, їх творчість та репертуар;
- основні етапи виконавської роботи в інструментальному ансамблі;
- музичний слух, його види;
- засоби музичної виразності;
- стрій;
- особливості ансамблевого звучання;
- досягнення динамічного ансамблю;
- важливість підбору репертуару.

вміти:

- розв'язувати складні непередбачувані завдання і проблеми у спеціалізованих сферах професійної діяльності та навчанні, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації, вибір методів та інструментальних засобів
- застосовувати інноваційні підходи у роботі та навчанні;

- трансформувати теоретичні знання у практичне застосування;
- робити записи ансамблевого виконання й аналізувати їх;
- аналізувати манеру виконання та прийоми інших виконавців;
- застосовувати одержані знання при вирішенні професійних завдань;
- розуміти й об'єктивно оцінювати власні досягнення;
- володіти методологією й методами пізнання творчої діяльності;
- вдаватися до діалогу як засобу вирішення соціальних і етичних проблем, досягнення консенсусу.

5. Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- публічна демонстрація, що пов'язана з тим чи іншим видом виконання сольної / ансамблевої програми, проводиться у формі концертного виступу;
- диференційований залік, іспит.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Поточний контроль - це оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу під час проведення лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять тощо.

Модульний (проміжний) контроль - це оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу блоків змістових модулів, винесених на цей контрольний захід.

Підсумковий (семестровий) контроль – це період підведення підсумків навчальної роботи студентів протягом семестру.

Кожний блок змістових модулів має бути обов'язково оцінений. Студент повинен позитивно скласти модульний (проміжний) контроль.

Контроль самостійної роботи – дозволяє виявити вміння студентів орієнтуватися в інформаційних потоках, працювати з науковими джерелами, підбирати та узагальнювати матеріали, необхідні для вирішення визначеного кола завдань.

Поточний контроль.

Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, - так і студентами – для планування самостійної роботи. Особливим видом поточного контролю є колоквиум, підсумковий контроль за змістовими модулями.

- контроль на аудиторних заняттях
- усного опитування
- виступів студентів при обговоренні теоретичних та виконавських завдань.

Модульний контроль – є складовою поточного контролю і здійснюється у формі виконання студентом модульного контрольного завдання. Проведення модульного контролю знань є обов'язковим контролем якості засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу модуля – проводиться з метою систематизації знань. Кожний такий модуль включає бали за поточну роботу на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, контрольного прослуховування.

Модульний контроль має на меті оцінити рівень цілісного бачення студентом проблематики завершеної частини навчальної дисципліни, сконцентрованої в навчальному модулі та вміння орієнтуватися в теоретичних і практичних питаннях, які визначають зміст даної частини курсу.

5.2. Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

На підсумковий семестровий контроль виносяться питання та/або практичні завдання, що передбачають перевірку рівня володіння студентами програмного матеріалу дисципліни в цілому та сформованості відповідних знань, умінь, навичок і набутих компетенцій як результатів опанування навчального курсу.

- **Диференційований залік** – студент вважається допущеним до семестрового диференційованого заліку, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом, та отримав позитивні оцінки за кожний змістовний модуль. Теоретичний контроль знань під час проведення диференційованого заліку може проводитись у вигляді співбесіди за завданнями теоретичного матеріалу певного періоду навчання та/або усного вибіркового опитування з питань тем самостійної роботи.
- **Екзамен** – це форма модульного контролю рівня і якості засвоєння студентами теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з навчальної дисципліни. Основна мета екзаменів – встановлення дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю і глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

Позитивну оцінку за поточну роботу студент може одержати лише за умови належного відвідування навчальних занять та виконання всіх видів завдань, винесених на поточний контроль.

Оцінювання здійснюється відповідно до регламенту проведення контролю та критеріїв оцінювання.

Форми контролю знань студентів:

- поточний;
- підсумковий модульний;
- семестровий підсумковий (диференційований залік/екзамен).

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС –А, В, С, D, E, FX, F).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

МОДУЛЬ 1							МОДУЛЬ 2						
T1	T2	T3	T4	CP	MK	сума	T5	T6	T7	T8	CP	MK	сума
15	15	15	15	10	30	100	15	15	15	15	10	30	100

МОДУЛЬ 3									МОДУЛЬ 4								
T9	T10	T11	T12	T13	T14	CP	MK	сума	T15	T16	T17	T18	T19	T20	CP	MK	сума
10	10	10	10	10	10	10	30	100	10	10	10	10	10	10	10	30	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи

Вид діяльності здобувача вищої освіти	МОДУЛЬ 1		МОДУЛЬ 2		МОДУЛЬ 3		МОДУЛЬ 4	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	16	30	16	30	8	20	8	20
Усне опитування тем програми	2	20	2	20	3	30	3	30
Колоквіум	1	10			1	10	1	10
Концертний виступ			1	10			1	10
Самостійна робота	3	10	3	10	3	10		
Диференційований залік	1	30			1	30	1	30
Екзамен			1	30				
	23	100	23	100	16	100	14	100

Оцінювання практичного завдання змістового модуля

Оцінка в балах			Критерії оцінювання
5	9 – 10	12 - 15	отримують студенти, які вільно володіють інструментальними навичками, технічною та художньо-виконавською майстерністю; усвідомленою та артистичною грою на інструменті, яскраво та переконливо втілюють музичний образ
4	6 – 8	8 – 11	отримують студенти, які на середньому рівні володіють інструментально-технічними навичками та художньо-виконавськими вміннями. Впевнене виконання програмових вимог з незначною кількістю змістовних помилок.
3	4 – 5	5 – 7	отримують студенти, які недостатньо володіють інструментальними навичками, допущено значну кількість художньо-технічних помилок.
2	0 – 2	0 – 4	Часткове виконання завдань. Завдання виконані на мінімальному рівні

Кількість балів за роботу з практичним матеріалом, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- індивідуальні завдання;
- контрольне прослуховування;
- концертний виступ;
- модульна контрольна робота

**Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю
Семестровий диференційований залік, іспит
Шкала оцінювання**

Національна 5-ти бальна шкала	бали модульного контролю знань	Сума балів (R)	Шкала ECTS
<p style="text-align: center;">5 «відмінно»</p> <p>Студент володіє усім комплексом знань, навичок і вмінь, передбачених програмою: розвинуті віртуозно-технічні навички та музично-виконавські прийоми; у підготовці музичних творів здійснюється поетапна робота, кінцевим результатом якої є відтворення авторського задуму та стилістичних особливостей; виконання технічне, творче і розкриває художній образ творів; високий рівень розвитку музичного слуху, здатність до імпровізації.</p>	26-30	90-100	A
<p style="text-align: center;">4 «добре»</p> <p>Студент здатен до грамотного виконання тексту, має гарний рівень технічної підготовки, але відтворення художнього змісту творів розкрито недостатньо емоційно і виразно, непевна орієнтація в стилістичних особливостях.</p>	21-25	82-89	B
	17-20	74-81	C
<p style="text-align: center;">3 «задовільно»</p> <p>Студент виконує текст музичних творів у повному обсязі, але виконавські та технічні прийоми недостатньо розвинуті. Невизначне фразування і динаміка. Має слабкі навички у виконанні музично-виконавських прийомів.</p>	12-16	64-73	D
	7-11	60-63	E
<p style="text-align: center;">2 «незадовільно»</p> <p>Студент не відтворює текст творів у повному обсязі, не орієнтується в темпах, звуковеденні, виконання не розкриває художній образ творів.</p>	4-6	35-59	FX

Студент не здатен до виконання нотного тексту творів у повному обсязі: наявні помилки в тексті, зупинки при виконанні, перегравання. Нерозвинуті технічні навички та слухо-моторна пам'ять.	0-3	0-34	F
---	-----	------	---

Оцінювання завдання самостійної роботи.

Контроль самостійної роботи. Зміст самостійної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Завдання цього виду контролю спрямовані на:

- розвиток пізнавальних здібностей та творчої ініціативи студентів;
- виховання самостійності, відповідальності та організованості;
- формування самостійного мислення, здібностей до саморозвитку, самоудосконалення та самореалізації;
- опанування студентами елементів методики наукових досліджень.

Основними формами контролю самостійної роботи є:

- виконання науково-дослідних завдань
- рефлексивний контроль;
- індивідуальні співбесіди;
- колоквиум.

Бали за наці. шкалою	Оцінка в балах	Критерії оцінювання
5	9 – 10	Оцінюється робота студента, який в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко опрацьовує теоретичний матеріал вільно володіє термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки. В повному об'ємі оволодів завданням змістового модуля.
4	6 – 8	Оцінюється робота студента, який достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, опрацьовує теоретичний матеріал, володіє термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки. В повному об'ємі оволодів завданням змістового модуля.
3	3 – 5	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2	0 - 2	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово, без аргументації та обґрунтування викладає окремі питання, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.

Відвідування є важливим компонентом курсу з огляду на складність дисципліни, яка вивчається на 1 курсі, коли студент ще не вповні володіє всім обсягом потрібної його контекстної інформації. За умови дистанційного навчання важлива присутність студента під час онлайн-зустрічей у Google-Meet та регулярне виконання завдань у Google-classroom.

Запізнення на фахові заняття є не припустимими. У випадку наявності довідки від лікаря призначається відпрацювання занять в інший час за індивідуальною програмою.

Переоцінка завдань можлива протягом тижня після отримання оцінки на основі заяви на ім'я завідувача кафедри у письмовій формі. Після отримання заяви, завідувач кафедри протягом тижня створить

комісію з переоцінки, яка після проведення аналізу роботи студента повідомить його про своє рішення.

Перескладання роботи студентів можлива протягом тижня після отримання оцінки на основі заяви у письмовій формі.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1. Інструментальний ансамбль як організація, музичний колектив.

Тема 1. Основні характеристики та ознаки вокально-інструментального ансамблю

Клас ансамбля є важливою складовою фахової підготовки студентів-інструменталістів мистецьких спеціальностей у системі вищої освіти. Ансамбль можна розглядати як соціально-педагогічну систему, що виконує певні функції, відзначається специфічними ознаками, формами організації та принципами діяльності.

Вокально-інструментальний ансамбль можна розглядати як творчу лабораторію, у якій учасники колективу розвивають власні творчі здібності та виконавські навички, опановують технологію ансамблевої гри та набувають навичок концертно-виконавської діяльності.

Основними ознаками ансамблю визнано такі: спільна мета; спільна діяльність, спрямована на досягнення спільної мети; творчі традиції; видова й типова ознаки; стильова та жанрова а також вікова ознаки.

Тема 2. Функції ансамблю

До функцій ансамблю відносять такі:

організаційна (спрямована на об'єднання учасників колективу з метою спільної музично-виконавської діяльності); культурно-освітня (передбачає оволодіння учасниками ансамблю надбаннями світової музичної культури, що є передумовою їх активної соціальної діяльності); навчальна (полягає у формуванні в студентів системи фахово необхідних знань, умінь і навичок безпосередньо в процесі

ансамблевого виконавства; засвоєнні учасниками аматорського ансамблю основ музичної грамоти у взаємозв'язку із практикою колективного виконавства); виховна (реалізується в процесі виховання в учасників колективу загальної та сценічної культури, толерантності, естетичного смаку у сфері музичного мистецтва); розвивальна (спрямована на створення в інструментальному колективі оптимальних умов для розумового, духовного й естетичного розвитку його учасників, розвитку природних музичних здібностей та індивідуальних інструментально-виконавських умінь); комунікативна (забезпечує спілкування і взаємонавчання учнів (студентів) з різним рівнем загальної музичної підготовки).

Тема 3. Принципи діяльності ансамблю

До принципів діяльності ансамблю відносять: науковість; педагогічну доцільність форм, методів, прийомів і засобів роботи в навчальному ансамблі; систематичність; доступність; поступовість; єдність теорії і практики; колегіальність; духовність; формування високих моральних якостей учасників колективу в процесі спільного музикування; толерантність; зацікавленість керівника й учасників колективу в результатах спільної діяльності. Дотримання означених принципів у роботі з навчальними ансамблями допоможе викладачам організувати освітній процес в ансамблевому класі відповідно до сучасних вимог.

Тема 4. Типи та види ансамблів

Типи та види ансамблів; однорідні ансамблі; мішані ансамблі; одноголосні ансамблі; багатоголосні ансамблі.

Характеристика інструментів, які входять до складу однорідних і мішаних ансамблів. Малі форми (дуети, тріо, квартети, квінтети). Інструментальні ансамблі, в яких кожен партію виконують 2-4 виконавці.

Класифікація ансамблів за напрямками діяльності – професійні, навчальні аматорські.

МОДУЛЬ 2.

Змістовий модуль 2. Технічна підготовка ансамблю до художнього виконавства. Розвиток музичних здібностей.

Тема 5. Комплектація партій

На підготовчому етапі роботи ансамблю важливим є його комплектація, а саме комплектація інструментальних партій. При комплектації інструментальних ансамблів слід звернути увагу на рівень музичної підготовки, вікові та психологічні особливості, наявність відповідних інструментів, адже це є важливою передумовою якісного, збалансованого звучання ансамблевого колективу.

Тема 6. Особливості складу (кількісний, якісний склад) ансамблю

Музичні колективи відрізняються один від одного певними особливостями, Кількісний склад ансамблю залежить від чисельності учнів, які навчаються в навчальному закладі.

Якісним склад ансамблю залежить від наявності інструментів, необхідних для збереження потрібного звукового балансу інструментальних партій та музичного колективу в цілому;

Важливим є рівень музичної підготовки виконавців, який є різним, як серед окремих учасників ансамблю так і серед інструментальних колективів (професійні чи аматорські).

Тема 7. Ансамблеве звучання. Ансамбль природний, штучний

Природний ансамбль утворюється при однакових теситурних умовах, рівномірному використанні регістрів кожної з інструментальних партій. Всі учасники використовують нюанси, відповідно до теситури, в якій вони виконують твір.

Штучний ансамбль – порушення рівномірного використання регістрів кожної інструментальної партії ансамблю. Це ансамбль, при якому інструментальні партії знаходяться в різних неоднакових теситурних умовах, коли одна чи всі партії ансамблю повинні виконуватись з динамікою, яка не відповідає даній теситурі.

Тема 8. Звуковедення, звукоутворення, атака звуку.

Звуковедення – це прийом виконання будь-якого музичного твору. В виконавській практиці існує немало прийомів звуковедення, основні з них: легато, стакато та нон легато.

Legato – основа співу, прийомом звуковедення, один із показників найвищої майстерності в інструментальному мистецтві. Легато передбачає плавний, рівний перехід від одного звуку до іншого.

Staccato – прийом звуковедення, протилежний legato, головна ознака – уривчастість звучання, короткі цезури між звуками. На нотному стані позначається крапками над нотами. Відповідний прийом передбачає максимальне скорочення протяжності звуку і відповідно збільшення паузи, а також зумовлює і легкі акценти.

Non legato – спосіб виконання, який передбачає перехід від одного звуку до іншого з підкресленням кожного з них, але, ніби не відриваючи одного звуку від іншого. В буквальному розумінні – не легато, не плавно і не зв'язано. Прийом гри non legato важкий тим, що він містить у собі елементи і legato, і staccato.

Момент звукоутворення є дуже важливим у роботі над постановкою музичного апарату. Саме звукоутворення (момент виникнення звуку відповідної висоти) називається атакою. Інакше кажучи, атака звуку – це спосіб звукоутворення.

Культура виконання значною мірою залежить від уміння користуватися цими способами звукоутворення та звуковедення.

МОДУЛЬ 3.

Змістовий модуль 3. Розвиток технічних навичок ансамблевого виконавства

Тема 9. Унісонний ансамбль, його досягнення

Унісонний ансамбль – ансамбль частковий, тобто ансамбль однієї партії, а також унісонне звучання декількох партій або всього ансамблю. Унісонний ансамбль ми маємо в одноголосному ансамблі, або в звучанні окремої партії.

Досягненню унісонного ансамблю сприяють приблизна однотембровість і сила інструментів у партії, правильно і однаково утворені звуки, чітка та єдина манера, зручна теситура, тощо. На якість часткового ансамблю впливає інтонаційна й ритмічна складність мелодії, а також темп і метр.

Тема 10. Музичний слух, його види

Музичний слух — це сукупність здібностей, завдяки яким людина може повноцінно сприймати та об'єктивно оцінювати музику.

Розрізняють 12 видів музичного слуху(абсолютний, внутрішній, мелодичний, гармонічний та інші)

Кожна людина має всі види слуху, але не в усіх вони добре розвинені.

Тема 11. Розвиток мелодичного слуху

Музичне-інтонаційне мислення ґрунтується на наявності мелодичного (інтонаційного) слуху, внутрішніх уявлень (внутрішньому слуху), досвіді, запасі слухових образів у пам'яті. Від розвинутості мелодичного слуху залежить рівень сформованості музично-інтонаційного мислення, яке дає можливість аналізувати, що чуєш, подумки уявляти та чути елементи музичної мови, читати та чути написану музику.

Рівень розвитку мелодичного слуху залежить від точного інтонування мелодії. Працюючи над чистим інтонуванням, слід звернути увагу на внутрішні музичні уявлення.

Розвинутість інтонаційного слуху прямо залежить від наявності внутрішнього слуху, а саме здібності передчувати звучання, оперувати музично-слуховими уявленнями. Завдяки внутрішньому слуху музиканти подумки уявляють звучання твору до його виконання, а також під час виконання, що дозволяє контролювати реальне звучання.

Тема 12. Гармонічний слух, його розвиток. Канон, як різновид ансамблевого виконавства

Розвиток гармонічного слуху — це справа складна, комплексна, у якій задіяна музична пам'ять, уява, внутрішні слухові уявлення.

Гармонічний слух розвивається у процесі роботи над багатоголосною музикою, зокрема поліфонічного складу, при наявності досить розвиненого ладового чуття та досить стійких і яскравих слухових уявлень.

Канон – правило, взірець, зразок, щось, що можна вважати прикладом для наслідування.

Канон в музиці – поліфонічна музична форма, у якій всі голоси виконують мелодію провідної партії, вступаючи за чергою, п'єса, розрахована на декілька

інструментів голосів, які будуть виконувати одну і ту ж мелодію, але при цьому вступати по черзі від одного і того ж або різних звуків.

При виконанні канону одна з партій починає мелодію, потім його підхоплює друга і повністю повторює мелодію, не приносячи жодних змін. До двох приєднується третя, повністю повторюючи вже задану мелодію. Такий спосіб виконання музики звучить природно і ненав'язливо.

Тема 13. Особливості темпоритму

Важливу роль для виразності виконання грають темп і ритм.

Темп є виразником внутрішніх емоцій. Вибір правильного темпу є однією з найбільш складних виконавських проблем. *Темп* — величина непостійна, метрономічні позначення – досить умовні й показники метроному потрібно сприймати як рекомендацію для визначення основного темпу. На його вибір впливають емоційний стан та індивідуальність виконавця, який вносить у виконання твору свіжі темпові нюанси.

Вихованню відчуття *ритму* допомагає прийом внутрішнього метро-ритмічного дроблення (пульсація долей).

Взаємозв'язок темпу й ритму у вигляді звуків однакової тривалості у швидкому темпі в творах створює моторний, безупинний, спрямований рух; у помірному темпі цей ритм надає музиці врівноваженості, спокою або навіть монотонності. Часто звуки меншої тривалості, восьмі, шістнадцяті виконують швидше, а чверті і половинні – повільніше.

Тема 14. Стрій.

Поняття строю багатозначне. В музиці це система звуковисотних співвідношень, висота настройки еталонного тону звукоряду. Стрій є елементом ансамблю, інтонаційним ансамблем. Для інструментального мистецтва поняття строю є настільки важливим, що воно виділяється в окреме поняття і йому приділяється основна увага у виконавській практиці. Інструментальний ансамбль як колектив співаків є нетемперованим інструментом і в усьому виконавському процесі, як в репетиційній роботі, так і під час виконання, потребує особливої уваги стосовно чистоти звучання, а її можна досягти лише постійним контролем над узгодженістю між виконавцями в точності звуковисотного інтонування.

Стрій може стати основою для створення нових ладових систем. Зараз ми користуємося 12 ступеневою ладовою системою з тонами і півтонами, яка є замкненим октавним ладом. Існують інші системи. Пентатоніка - одна з найдавніших музичних ладових систем без півтонів.

В інструментальному ансамблевому виконавстві потрібно зосередити увагу на звуковисотній інтонації. Не досягши гарної звуковисотної інтонації в усіх її видах (гармонічному й мелодичному), не можна говорити про інші досягнення ансамблю.

МОДУЛЬ 4.

Змістовий модуль 4. Тембр. Розбір творів і доведення до рівня художнього виконання. Інструментально-виконавська робота.

Тема 15. Тембр та темброва злагодженість звучання

Тембр — індивідуальне забарвлення інструменту. За рахунок тембрального забарвлення можна краще передати емоційний стан, відобразити багатство музичних кольорів та переживань. Забарвлення та темброві нюанси змінюються залежно від змісту та характеру музичного твору.

В роботі над формуванням єдиного тембрального окрасу треба досягти, щоб звучання ансамблю в унісон було, як добре настроєний єдиний музичний інструмент.

За рахунок тембрального забарвлення можна краще передати емоційний стан, відобразити багатство музичних кольорів та переживань. Забарвлення та темброві нюанси змінюються залежно від змісту та характеру музичного твору.

Тема 16. Розбір тексту та мелодії музичного твору

Розбір музичного твору можна умовно поділити на такі етапи: початкова робота з ознайомлення з твором; технічне оволодіння й визначення засобів музичної виразності; заключний художній етап.

Починаючи працювати над текстом твору та мелодичною лінією. чистотою інтонування тощо, потрібно будувати фрази, цезури й осягати емоційний зміст твору. Розучування твору відбувається частинами, особливо коли твір достатньо великий або складний. На початковому етапі розучування твору потрібно зосередити увагу на звуковисотній інтонації. Не досягши гарної звуковисотної інтонації в усіх її видах (гармонічному й мелодичному), не можна говорити про інші елементи практичної роботи з ансамблем. Потрібно у процесі роботи над горизонтальним і вертикальним інтонуванням, приділяючи увагу тим чи іншим звукам, акордам або співзвуччям, не виходити з контексту твору, можна уповільнити, іноді навіть зупинитися на якомусь місці (зробити фермату), але завжди пов'язувати звук чи акорд, який ми вибудовуємо, з попереднім і наступним. Після того, як колектив буде більш-менш ознайомлений із текстом розучуваного твору, потрібно переходити до освоєння художності виконання, одночасно продовжуючи вдосконалювати володіння музичним і літературним текстами.

Тема 17. Робота над чистотою інтонування та строєм

Інструментальний ансамбль в усьому виконавському процесі, як в репетиційній роботі, так і під час виконання, потребує особливої уваги стосовно чистоти звучання, а її можна досягти лише постійним контролем над узгодженістю між виконавцями в точності звуковисотного інтонування.

Стрій є елементом ансамблю, інтонаційним ансамблем.

Мелодичний стрій – це послідовність музичних звуків, що йдуть один за одним у горизонтальному порядку. Працюючи над чистотою інтонування в ансамблі, потрібно твердо знати правила інтонування інтервалів та застосовувати

їх при вивченні партій Навички точного інтонування найкраще розвивати під час індивідуального виконання твору без супроводу.

Гармонічний стрій – це правильне інтонування гармонічних інтервалів і акордів у творах акордової і гомофонно-гармонічної фактури викладу. Правильне інтонування мелодії кожного інструменту сприяє правильному звучанню акорду, тобто вертикально-гармонічному строю.

В інструментальному ансамблевому виконавстві без гарної звуковисотної інтонації, мелодичного та гармонічного строю не можна говорити про інші досягнення ансамблю.

Тема 18. Гармонічний ансамбль, фактори його досягнення

Гармонічний ансамбль - врівноваженість і злиття всіх тонів акорду в одне звукосполучення, може до певної міри регулюватися дотриманням умов, а саме кількісної та якісної рівноваги інструментальних партій, теситури виду акорду, темпу.

Приблизна кількісна і якісна рівновага груп ансамблю становить одну з перших вимог досягнення гармонічного ансамблю.

Розміщення акорду – широке чи тісне, безперечно впливає на зручність чи незручність для гармонічного ансамблю.

Вид акорду істотно впливає на освоєння виконавцями ансамблевого звучання. Прості гармонічні звукосполучення легко й швидко засвоюються співаками й легко звучать в ансамблі. Складні гармонічні сполучення (побічні акорди, зменшене, альтеровані акорди з затриманням, модуляціями) не одразу виконуються і становлять значних труднощів в досягненні ансамблю.

Темп теж впливає на якість ансамблю. Повільні і помірні темпи являють собою сприятливі умови для досягнення ансамблю. Виконавці встигають ясно усвідомити звучання акорду і інстинктивно дають хорошу ансамблеву злагодженість. Швидкі темпи такої зручності не дають.

Найважливішим і вирішальним фактором в досягненні гармонічного ансамблю при всіх зручних і незручних умовах є кваліфікація учасників ансамблю, їх ансамблеве чуття, нерозривно зв'язане з природною музичною обдарованістю.

Тема 19. Робота над темпоритмічними особливостями музичного твору.

Ритм, темп, метр є основними, але не єдиними атрибутами часових параметрів музики. Зазначені ключові поняття найбільш докладно вивчає теорія музики, між тим, феномени, які вони позначають, виходять за межі суто теоретичного аспекту музикознавства. Йдеться про такі атрибути, як агогіка, пауза, синкопа, фермата тощо. Усі вони у сукупності позначаються у виконавстві поняттям темпоритму.

Суттєву роль для виразності ансамблевого виконання грають темп і ритм. Вибір правильного темпу є однією з найбільш складних виконавських проблем. Часто неправильно взятий темп є причиною порушення якості усього виконання.

Агогіка — незначні виконавські відхилення (уповільнення або прискорення) від темпу, спрямовані на підкреслення виразності художнього образу. Агогіка визначається автором або виникає залежно від художнього задуму та інтуїції виконавця. Найбільш значимі ноти можуть позначатись агогічним акцентом, однак в нотному записі зазвичай не фіксується.

Агогіка і темп фіксуються ремарками, а інколи такі ремарки відсутні і виконавець сам вирішує міру художньої переконливості темпових коливань.

Вихованню відчуття ритму допомагає прийом внутрішнього метро-ритмічного дроблення (пульсація долей).

Ритмічний ансамбль тісно пов'язаний зі строем, ритмом, темпом, звукоутворенням тощо. Найчастіше ритмічний ансамбль порушують неодночасні вступи партій. Також часті порушення ансамблю відбуваються у творах з різкими темповими змінами.

Тема 20. Динаміка та динамічні відтінки в ансамблі Досягнення динамічного ансамблю

Динаміка є одним з найбільш дієвих засобів музичної виразності, який зумовлений змістом, характером музики, особливостями музичного стилю.

Щоб твір звучав виразно, в характері, застосовують динаміку як ступінь гучності виконання. Для сумних творів характерне тихе звучання, для урочистих і піднесених — голосніше.

Динамічний ансамбль пов'язаний з теситурою. Динаміка природно зростає з підняттям теситури і навпаки. Динамічні можливості ансамблю в різних теситурах є різними. Так, у відносно високій теситурі можливо виконання в межах піано - фортісімо; у середній - від піанісімо до форте; у низькій від піанісімо до мецо форте. Якість динамічного ансамблю обумовлена фактурою (наявність поліфонічних моментів, розташування акордів, тощо). Самий складний динамічний нюанс для ансамблю – форте, коли виконавці, граючи голосно, не чують інші партії.

6.2 Структура навчальної дисципліни

ТЕМА	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	Всього	У тому числі				Всього	У тому числі					
		лекції	семінари	Практ.	Індивід.		Сам. робота	лекції	семінари	Практ.	Індивід.	Сам. робота
МОДУЛЬ 1												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Ансамбль як організація, музичний колектив.												
Тема 1. Основні характеристики та ознаки ансамблю	10			8		2	10			2		8
Тема 2. Функції ансамблю	20			8		12	20			2		10
Тема 3. Принципи діяльності	20			8		12	20			3		17

ансамблю											
Тема 4. Типи та види ансамблів	10		8		2	10			3		7
Модульний контроль знань. Диференційований залік											
Всього МОДУЛЬ 1.	60		32		28	60			10		50
МОДУЛЬ 2.											
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Технічна підготовка ансамблю до художнього виконавства. Розвиток музичних здібностей.											
Тема 5. Комплектація партій	10		8		2	10			2		8
Тема 6. Особливості складу (кількісний, якісний склад) ансамблю	10		8		2	10			2		8
Тема 7. Ансамблеве звучання. Ансамбль природний, штучний	20		8		12	20			3		17
Тема 8 Звуковедення, звукоутворення, атака звуку.	20		8		12	20			3		17
Модульний контроль знань. Екзамен											
ВСЬОГО ЗА МОДУЛЕМ 2.	60		32		28	60			10		50
МОДУЛЬ 3											
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Розвиток технічних навичок ансамблевого виконавства											
Тема 9. Унісонний ансамбль, його досягнення	8		4		4	8			2		6
Тема 10. Гармонічний ансамбль, фактори його досягнення	10		6		4	10			2		8
Тема 11. Розвиток мелодичного слуху	12		6		6	12			2		10
Тема 12. Гармонічний слух, його розвиток. Канон, як різновид ансамблевого виконавства	12		6		6	12			2		10
Тема 13. Особливості темпоритму	10		6		4	10			2		8
Тема 14. Стрій.	8		4		4	8					8
Модульний контроль знань. Диференційований залік											
Всього	60		32		28	60			10		50
МОДУЛЬ 4											
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Тембр. Розбір творів і доведення до рівня художнього виконання. Виконавська робота.											
Тема 15. Тембр та темброва злагодженість звучання	8		4		4	8					8
Тема 16. Розбір тексту та мелодії музичного твору	12		6		6	12					12
Тема 17. Робота над чистотою інтонування та строем	12		6		6	12			2		10
Тема 18. Гармонічний ансамбль, фактори його досягнення	10		6		4	10			2		8
Тема 19. Робота над темпоритмічними особливостями музичного твору.	10		6		4	10			2		8
Тема 20. Досягнення динамічного ансамблю	8		4		4	8			2		6
Модульний контроль знань.											

Диференційований залік											
ВСЬОГО ЗА МОДУЛЕМ	60		32		28	60			8		52
РАЗОМ	240		128		112	240			38		202

7. Теми практичних занять

Теми практичних занять	денна форма навчання	заочна форма навчання
Тема 1. Основні характеристики та ознаки ансамблю	8	2
Тема 2. Функції ансамблю	8	2
Тема 3. Принципи діяльності ансамблю	8	3
Тема 4. Типи та види ансамблів	8	3
Тема 5. Комплектація партій	8	2
Тема 6. Особливості складу (кількісний, якісний склад) ансамблю	8	2
Тема 7. Ансамблеве звучання. Ансамбль природний, штучний	8	3
Тема 8 Звуковедення, звукоутворення, атака звуку.	8	3
Тема 9. Унісонний ансамбль, його досягнення	4	2
Тема 10. Гармонічний ансамбль, фактори його досягнення	6	2
Тема 11. Розвиток мелодичного слуху	6	2
Тема 12. Гармонічний слух, його розвиток. Канон, як різновид ансамблевого виконавства	6	2
Тема 13. Особливості темпоритму	6	2
Тема 14. Стрій.	4	
Тема 15. Тембр та темброва злагодженість звучання	4	
Тема 16. Розбір тексту та мелодії музичного твору	6	
Тема 17. Робота над чистотою інтонування та строєм	6	2
Тема 18 . Гармонічний ансамбль, фактори його досягнення	6	2
Тема 19. Робота над темпо-ритмічними особливостями музичного твору.	6	2
Тема 20. Досягнення динамічного ансамблю	4	2
РАЗОМ	128	38

8. Теми самостійної роботи

Теми самостійної роботи	денна форма навчання	заочна форма навчання
Тема 1. Основні характеристики та ознаки ансамблю	2	8
Тема 2. Функції ансамблю	12	10
Тема 3. Принципи діяльності ансамблю	12	17
Тема 4. Типи та види ансамблів	2	7
Тема 5. Комплектація партій	2	8
Тема 6. Особливості складу (кількісний, якісний склад) ансамблю	2	8
Тема 7. Ансамблеве звучання. Ансамбль природний, штучний	12	17
Тема 8 Звуковедення, звукоутворення, атака звуку.	12	17
Тема 9. Унісонний ансамбль, його досягнення	4	6
Тема 10. Гармонічний ансамбль, фактори його досягнення	4	8
Тема 11. Розвиток мелодичного слуху	6	10
Тема 12. Гармонічний слух, його розвиток. Канон, як різновид ансамблевого виконавства	6	10
Тема 13. Особливості темпоритму	4	8
Тема 14. Стрій.	4	8

Тема 15. Тембр та темброва злагоженість звучання	4	8
Тема 16. Розбір тексту та мелодії музичного твору	6	12
Тема 17. Робота над чистотою інтонування та строем	6	10
Тема 18 . Гармонічний ансамбль, фактори його досягнення	4	8
Тема 19. Робота над темпо-ритмічними особливостями музичного твору.	4	8
Тема 20. Досягнення динамічного ансамблю	4	6
Всього	112	202

8.1. Методичні рекомендації до самостійної роботи

Самостійна робота є важливим елементом всієї системи підготовки у вищому навчальному закладі будь-якої форми навчання і сприяє кращому засвоєнню та ефективному опануванню навчального матеріалу.

Зміст самостійної роботи студентів у форматі дисципліни «Клас ансамбля» визначається робочою програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота передбачає виконання різних видів завдань (репродуктивних, за зразком, реконструктивно-варіативних, частково-пошукових, навчально-дослідних), спрямованих на отримання, закріплення студентом нових та набутих знань, їх систематизацію й узагальнення; формування практичних вмінь та навичок; контроль готовності студента до аудиторних занять, інших контрольних заходів.

Під час розробки завдань для самостійного опрацювання теоретично-практичного матеріалу з дисципліни «Клас ансамбля» пропонуються до використання наступні форми:

- пошук та вивчення додаткової літератури;
- аналітична робота з нотними текстами і записами;
- опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу з використанням конспекту лекцій, інтернет ресурсів, довідкової літератури;
- виконання творчих завдань та їх оформлення;
- складання словника;
- упорядкування інформації про діяльність відомих естрадних ансамблів і викладачів, їх творчого досвіду, праць, методик;
- використання кейс-методів (ситуаційні завдання);
- підготовка інформацій;
- виконання творчих контрольних робіт;
- робота з пошуковими системами Інтернет;

При організації самостійної роботи студента на засіданнях кафедри передбачається можливість отримання необхідної консультації (години чергування викладача згідно з графіком), що зазначається у переліку тем або окремих питань самостійної роботи.

Самостійна робота допоможе активізувати пізнавальну діяльність студентів денної форми навчання та надасть допомогу у вивченні даної дисципліни студентам заочної форми навчання.

9. Методи навчання

До основних методів навчання відносять:

- **вербальний метод** (пояснення);
- **емпіричний метод** (показ на інструменті);
- **репродуктивно-варіативний** (поєднання студентом запропонованих викладачем прийомів з іншими формами й методами музично-виконавської та педагогічної діяльності);
- **креативний, творчий** (створення студентами оригінальних варіантів інтерпретації; нестандартний підхід до розв'язання педагогічних ситуацій; опанування навичками педагогічної імпровізації);
- **проблемно-пошуковий** (самостійний пошук студентом засобів і способів розв'язання проблемних ситуацій у процесі виконання навчальних і педагогічних завдань);
- **інтеграції** (акумуляція і синтез знань з різних фахових дисциплін у процесі вирішення виконавських і педагогічних завдань).
- **практична робота** (використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань).

Основні елементи заняття:

- 1) робота над технічним матеріалом;
- 2) розучування нового матеріалу;
- 3) повторення й удосконалення вивченого.

Перші заняття проводяться у формі ознайомлення с нотним матеріалом.

Протягом перших двох тижнів викладач складає для кожного студента план роботи, враховуючи особисті можливості та здібності студента, рівень його музичної підготовки, визначаються виконавчі недоліки, складається репертуар, який повинен відповідати програмним вимогам та індивідуальним можливостям кожного студента.

Навички soft skills:

- Навички самоорганізації.
- Презентаційні навички.
- Здатність оволодівати сучасною інформацією.
- Демонструвати критичне мислення.
- Виступи колективу на всеукраїнських, міжнародних конкурсах, фестивалях.
- Участь в концертних програмах Академії.
- Самовдосконалення в творчих концертних заходах, набуття практичних компетентностей музичного мистецтва.

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Технічні засоби:

- Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання LMS Moodle - інтегрованої комп'ютерної системи закладу вищої освіти.

- динамічні мікрофони
- комп'ютер
- звукозаписувальне та звукопідсилювальне обладнання з цифровим пультом
- звуковідтворювальна техніка
- монітори
- цифровий мікшерний пульт Yamaha

Обладнання:

- бас-гітара,
- електро-гітара «Yamaha»,
- комбо-підсилювач для гітари
- акустична гітара «Yamaha», comp/limiter, octane
- комбо-підсилювач для бас-гітари, di-box
- ударна установка «Yamaha»,
- електронна барабанна установка «Roland»
- синтезатор «Kuerweil, Рек» з професійним обладнанням для обробки звуку

Програмне забезпечення:

- Положення про організацію освітнього процесу
- Положення про академічну доброчесність
- Положення про науково-дослідну та творчо-пошукову роботу здобувачів вищої освіти Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради "Академія мистецтв імені Павла Чубинського"
- Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти
- Навчальний план
- Освітня професійна програма
- Силабус
- Робоча навчальна програма.
- Методичні вказівки та рекомендації
- Наукова, навчальна та методична література
- Нотний матеріал для проведення практичних занять;
- Наочність

11.Рекомендована література

11.1. Основна

1. Андрієвська В. В. Камерно-інструментальний ансамбль у творчості львівських композиторів ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / В. В. Андрієвська ; Львів. нац. муз. акад. ім. М.В. Лисенка. — Л., 2010. — 20 с.
2. Бабіч Д.Р. Формування виконавської майстерності майбутніх артистів естрадних ансамблів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Д.Р. Бабіч ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. — К., 2004. — 21 с.
3. Бец О. Інструментальні ансамблі: навч.-реперт. посіб.— Кам'янець-Поділ. : Аксіома, 2007. – 88 с.

4. Булда М.В. Естрадно-джазова музика в акордеонно-баянному мистецтві України другої половини ХХ - початку ХХІ століття: композиторська творчість і виконавство: Автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / М.В. Булда ; Харк. держ. ун-т мистец. ім. І.П.Котляревського. — Х., 2007. — 19 с.
5. Веркіна Т.Б. Актуальне інтонування як виконавська проблема: автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / Т.Б. Веркіна ; Одес. держ. муз. акад. ім. А.В. Нежданової. — О., 2008. — 16 с.
6. Воропаєва О.В. Джазінг як форма взаємодії академічного та "третього" пластів у джазі: автореф. дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / О.В. Воропаєва ; Харків. держ. ун-т мистецтв ім. І.П.Котляревського. — Х., 2009. — 16 с.
7. Драч І.С. Аспекти вияву композиторської індивідуальності у сучасній культурі (на матеріалі творчості В.С.Губаренка): Автореф. дис... д-ра мистецтвознав.: 17.00.03 / І.С. Драч ; Нац. муз. акад. України ім. П.І.Чайковського. — К., 2005. — 32 с.
8. Жукова Н.А. Інтерпретація як компонент музичної творчості: естетичний аспект: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.08 / Н.А. Жукова ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2003. — 14 с.
9. Зеленіна Н.В. Підтекст музичного твору: формування і функціонування: Автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / Н.В. Зеленіна ; Нац. муз. акад. України ім. П.І.Чайковського. — К., 2004. — 16 с.
10. Катрич О.Т. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти): Автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / О.Т. Катрич ; Нац. муз. акад. України ім. П.І.Чайковського. — К., 2000. — 17 с.
11. Мозговий М.П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні: Автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.01 / М.П. Мозговий ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. — К., 2007. — 19 с.
12. Незовибатько О. Ознайомлення з музичними інструментами та організація інструментальних ансамблів. — К., 1966. — 79 с.
13. Откидач В.М. Рок-музика як соціокультурне явище: автореф. дис... д-ра мистецтвознав.: 26.00.01 / В.М. Откидач ; Харк. держ. акад. культури. — Х., 2008. — 40 с.
14. Попович Н.М. Педагогічні умови розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Н.М. Попович ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. — К., 2005. — 20 с.
15. Савчук І.Б. Екзистенційні мотиви світобачення модерністського майстра (на матеріалі камерної музики 20-х років ХХ століття в Україні): Автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / І.Б. Савчук ; Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. — К., 2005. — 20 с.
16. Самойленко, О. І. Психологія мистецтва: сучасні музикознавчі проєкції: Одеса: Видавничий дім «Гельветика». (2020).

17. Сирятська Т.О. Виконавська інтерпретація в аспекті психології особистості музиканта-артиста: автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / Т.О. Сирятська ; Харк. держ. ун-т мистец. ім. І.П. Котляревського. — Х., 2008. — 18 с.
18. Смірнова І. В. Особливості художньої комунікації майбутніх викладачів музичного мистецтва в процесі музичного виконавства // *Social and Economic Aspects of Education in Modern Society : Proc. of the XIII International Scientific and Practical Conf., May 25, 2019. Warsaw, Poland, 2019.* Vol. 3. С. 49–52
19. Сюта, Б. О. Жанри музичного і вербального мовлення в музичних творах (теоретичні аспекти, взаємодія, методики дослідження). *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 1(2), 22–34. (2019).
20. Тормахова В.М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез: Автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / В.М. Тормахова ; Нац. муз. акад. України ім. П.І.Чайковського. — К., 2007. — 17 с.
21. Устименко-Косоріч. Масова музика як атрибут молодіжної культури середини ХХ століття: автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 26.00.01 / О.А. Устименко-Косоріч ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. — К., 2008. — 19 с.
22. Фекете О.В. Формування виконавської концепції музичного твору: автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / О.В. Фекете ; Харк. держ. ун-т мистец. ім. І.П.Котляревського. — Х., 2009. — 17 с.
23. Хижко. Формування навичок естрадно-джазового музикування у студентів музичних училищ: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Олександр Вікторович Хижко ; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., 2009. — 21 с.
24. Чернікова С.В. Генеза естрадного вокально-ансамблевого виконавства та шляхи його професіоналізації: автореф. дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / С.В. Чернікова ; Харк. держ. ун-т мистец. ім. І.П.Котляревського. — Х., 2008. — 18 с.
25. Чистякова Д. А. Параметри та складові камерно-інструментального стилетворення: етимологічний дискурс // *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв. Харків, 2019. Вип. 1. С. 119–125.*

11.2. Допоміжна

1. Horbal, V. Composition of orchestra and principles of orchestral writing in Concerto grosso G-dur № 2 by Johann Georg Pisendel. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2, 351–355 (2019).
2. Levenberg, J. Seconda Pratica Temperaments, Prima Pratica Tempers: The Artusi/Monteverdi Controversy and the Retuning of Musica Moderna. *Acta Musicologica*, 92(1), 21–41. (2020).
3. Rakochi, V. Genesis of the Concerto for Orchestra. *Journal of History Culture and Art Research*, 9, 1, 273–285. DOI: 10.7596/taksad.v9i1.2435., 2020

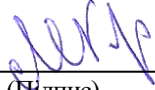
11.3. Інтернет посилання

1. <http://nlib.org.ua> – Нотна бібліотека.

2. <http://elib.nplu.org/> – Електронна бібліотека «Культура України».
3. <http://www.elibukr.org/> – Електронна бібліотека України.
4. <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21REF=10&S21STN=1&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3ETPD=05%3C.%3E&S21FMT=preitem&S21SRW=dz&S21SRD=UP> – веб-портал Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (електронний каталог відділу музичних фондів, що міститься у розділі «Ноти» Електронної бібліотеки «Україніка».
5. <http://www.library.dudaryk.ua/> – Нотна бібліотека капели «Дударик».
6. <http://notes.tarakanov.net/> – Нотний архів Бориса Тараканова.
7. <http://www.mutopiaproject.org/> – Безкоштовна музика для всіх. 2088 музичних творів, які можна безкоштовно завантажувати, змінювати, друкувати, копіювати, виконувати та записувати.
8. <http://www.icking-music-archive.org/index.php> – Музичний архів Вернера Ікінга вміщує збірник музичних матеріалів, призначених для конкретного предмета, звукові файли, набори вихідних файлів, додаткові файли тощо.
9. http://www1.cpd.org/wiki/index.php/Main_Page – архів нот хорової та вокальної музики, що міститься у вільному доступі або іншим чином доступні для безкоштовного роздрукування та виконання. Заснований у 1998 році Рафаелем Орном.
10. <http://mubis.com.ua/> – Музична бібліотека видавництва Т. Сороки, близько 250 великих і малих музичних творів.

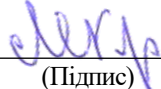
**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 2021 / 2022 н.р.
зі змінами (оновлена загальна кількість годин навчальної дисципліни, у тому числі години індивідуальної і самосійної роботи, уточнені методи роботи та форми контролю знань).
протокол № 1 від 25 серпня 2021р.

Завідувач кафедри Краснитський М.М.
(Підпис) (Прізвище, ініціали)

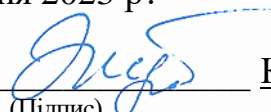
Робоча програма перезатверджена на 2022 / 2023 н.р.

зі змінами (оновлено список рекомендованих джерел на основі рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 21.06.2022 про історико-культурну складову освітнього процесу).
протокол № 1 від 30 серпня 2022 р

Завідувач кафедри Краснитський М.М.
(Підпис) (Прізвище, ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 2023 / 2024 н.р.

зі змінами (затвердження виконуючим обов'язки завідувача кафедри наказ № 200-К від 31 серпня 2023р.)
Протокол № 2 від 01 вересня 2023 р.

В.о. завідувач кафедри Карпенко-Боднарук Ж.Л.
(Підпис) (Прізвище, ініціали)